

POSTANOWIENIE

Dnia 24 maja 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak (sprawozdawca)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z wniosku Polskich Sieci Elektroenergetycznych Operator Spółki Akcyjnej w K.

przy uczestnictwie C. B. i in. ,

o stwierdzenie nabycia służebności przesyłu przez zasiedzenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 24 maja 2013 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od postanowienia Sądu Okręgowego

w B.

z dnia 21 lutego 2012 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w B. pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

C. B., [...] w dniu 8 września 2008 r. wystąpili do Sądu Okręgowego z pozwem przeciwko Polskim Sieciom Elektroenergetycznym Operator Spółka Akcyjna (dalej PSEO S.A.) o zasądzenie od pozwanej spółki wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z należących do nich nieruchomości położonych w P. oraz o ustanowienie za wynagrodzeniem służebności przesyłu. Po sprecyzowaniu, w dniu 22 stycznia 2009 r., że żądanie dotyczy ustanowienia za wynagrodzeniem służebności przesyłu postanowieniem z dnia 27 stycznia 2009 r. sprawa została przekazana do Sądu Rejonowego w Ż.

W sierpniu 2010 r. PSEO S.A. składa pięć wniosków o stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej, odpowiadającej treści służebności przesyłu, z dniem 16 października 2010 r. Wnioski dotyczą nieruchomości należących do tych samych właścicieli, którzy wystąpili z pozwem z dnia 8 września 2008 r. Sąd Rejonowy w Ż. połączył obie sprawy do wspólnego rozpoznania. Postanowieniem częściowym z dnia 27 maja 2011 r. Sąd Rejonowy stwierdził nabycie przez zasiedzenie służebności przesyłu na rzecz wnioskodawcy PSEO S.A. na gruntach stanowiących własność uczestników, położonych w P., z dniem 3 stycznia 2009 r. Postanowieniem z dnia 21 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy zmienił to postanowienie w ten sposób, że oddalił wnioski PSEO S.A. o zasiedzenie służebności przesyłu i oddalił apelację wnioskodawcy. Takie rozstrzygnięcie oprat na podstawie następujących ustaleń i ocen prawnych.

W 1973 r. na mocy decyzji Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Wydział Gospodarki Przestrzennej, rozpoczęto sporządzanie dokumentacji technicznej budowy linii energetycznej 220 kV relacji B. – Ż. Pomimo tego, że inwestycja ta miała być prowadzona między innymi na nieruchomościach w P. stanowiących własność uczestników postępowania, ich poprzednicy prawni nigdy nie otrzymali odpisów decyzji, stanowiącej podstawę prawną tej inwestycji. Żaden z nich nie wyrażał zgody na zajęcie nieruchomości pod linię energetyczną i nie otrzymał odszkodowania za zajęty na ten cel teren, mimo to inwestycja była realizowana. Budowę linii rozpoczęto w dniu 1 września 1977r, a zakończono w

dniu 14 października 1978 r. W dniu 23 października 1978 r. nastąpił protokolarny odbiór techniczny linii 220 kV relacji B. – Ż. i obiekt został dopuszczony do ruchu próbnego. W dniu 2 stycznia 1979 r. linia została włączona pod napięcie i rozpoczęto jej gospodarcze wykorzystywanie. Linia ta stanowiła zorganizowaną część majątku poprzedników prawnych wnioskodawcy, który zgodnie z aktualnym wpisem do rejestru przedsiębiorców w KRS z dnia 31 grudnia 2007 r. jest właścicielem infrastruktury sieciowej, w tym także linii objętej wnioskiem o zasiedzenie służebności na gruntach, przez które ona przebiega.

Od chwili powstania linii aż do początku XXI wieku właściciele nieruchomości w żaden sposób nie przeciwstawiali się funkcjonowaniu linii energetycznej na swoich działkach. W 2005 właściciele nieruchomości rozpoczęli negocjacje z poprzednikiem prawnym wnioskodawcy, domagając się zapłaty z tytułu usytuowania linii na ich działkach. Negocjacje trwały aż do 2007 r. Strony nie doszły jednak - mimo zlecenia wyceny rzeczoznawcom majątkowym - do porozumienia co do wysokości wynagrodzenia.

Sądu Okręgowy, powołując się na utrwalone w orzecznictwie Sądu Najwyższego stanowisko uznał, że przed wejściem w życie regulacji zawartej w art. 305¹ – 305⁴ k.c., było możliwe zasiedzenie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Rozważając natomiast charakter posiadania przez wnioskodawcę nieruchomości uczestników stwierdził, że samo wybudowanie urządzeń technicznych służących do przesyłania energii elektrycznej nie jest równoznaczne z korzystaniem z trwałego i widocznego urządzenia, a dopiero to stanowi spełnienie przesłanki, potrzebnej do nabycia służebności gruntowej odpowiadającej w treści służebności przesyłu.

Oceniając charakter posiadania poprzedników prawnych wnioskodawcy Sąd Okręgowy uznał, że było to posiadanie w złej wierze. Podkreślił, że decyzja o charakterze pozwolenia na budowę, na którą powołuje się wnioskodawca nie może być utożsamiana z decyzją o charakterze wywłaszczeniowym wydaną w trybie przepisów o zasadach i trybie wywłaszczeń. Nie można w szczególności uznać stanowiska wnioskodawcy, że o zgodnym z prawem wejściu na nieruchomość świadczy protokół odbioru technicznego. Tego rodzaju protokół jest

tylko logiczną konsekwencją dopełnienia wymogów prawa w zakresie prawa budowlanego i energetycznego, nie wykazuje jednak żadnego związku z decyzją wydaną na podstawie przepisów o zasadach i trybie wywłaszczeń, obowiązujących w czasie wydawania decyzji administracyjnej, która zdaniem wnioskodawcy uprawniała go do wejścia na nieruchomości uczestników. Niezależnie więc od tego, że wnioskodawca nie wykazał aby decyzja ta dotyczyła także nieruchomości uczestników, nie może ona stanowić dowodu na to, że objęcie tych nieruchomości przez poprzedników prawnych wnioskodawcy nastąpiło w dobrej wierze. W konsekwencji nie można uznać, że był on w dobrej wierze, a zatem bieg terminu zasiedzenia zakończył się już po 10 latach od objęcia tych nieruchomości w posiadanie.

Sąd Okręgowy uznał, że przerwa biegu terminu do zasiedzenia służebności przesyłu na nieruchomościach uczestników postępowania nastąpiła już w dniu 9 września 2008 r. W pozwie złożonym w tym dniu powodowie żądali wyraźnie zasądzenia kwot z tytułu ustanowienia służebności przesyłu, a nie tylko, za dotychczasowe bezumowne korzystanie z nieruchomości przez wnioskodawcę. Ostateczne sprecyzowanie żądania w tym zakresie jako wniosku w postępowaniu nieprocesowym, nie ma znaczenia dla sprawy. Żądaniem zasądzenia wynagrodzenia za ustanowienie służebności uczestnicy jasno dali wyraz woli zmiany charakteru władania przez wnioskodawcę ich nieruchomości z posiadania służebności na jej prawne określenie. Z uwagi na cel służebności przesyłu, czynności właściciela nieruchomości zmierzające bezpośrednio do pozbawienia posiadacza posiadania służebności byłyby z reguły nieskuteczne, gdyż nakazanie rozebrania urządzeń przesyłowych koniecznych do zapewnienia wielu użytkownikom określonych mediów niezbędnych współcześnie do normalnego życia, musiałoby być w większości przypadków ocenione jako oczywiście sprzeczne z interesem społecznym. Dlatego nieracjonalne byłoby żądanie od właściciela w takiej sytuacji akcji windykacyjnej lub negatoryjnej, z reguły skazanych na niepowodzenie. Zdaniem Sądu Okręgowego, zgłoszenie przez właściciela wniosku na podstawie art. 305² § 2 k.c. prowadzi do zmiany świadomości posiadacza, który nie może już twierdzić, że jego posiadanie służebności jest samodzielne i właściciel go nie kwestionuje. Zmienia się zatem

rodzaj posiadania posiadacza służebności, co wyłącza możliwość uznania go od tej chwili za posiadacza „samoistnego” służebności, a tym samym wyłącza możliwość nabycia służebności przez zasiedzenie. Zgłoszenie takiego wniosku jest zatem czynnością, o jakiej mowa w art. 123 § 1 pkt 1 k.c., spełnia bowiem cel przerwy biegu zasiedzenia, którym jest uniemożliwienie posiadaczowi nabycia służebności przesyłu przez zasiedzenie.

W konsekwencji, Sąd uznał, że zarzut uczestników dotyczący naruszenia art. 172 k.c. w zw. z art. 176 k.c. w zw. z art. 305⁴ k.c. w zw. z art. 292 k.c., a sprowadzający się do twierdzenia o niespełnieniu przesłanek zasiedzenia służebności w zakresie braku upływu terminu posiadania służebności w złej wierze, okazał się zasadny. Do zasiedzenia służebności nie doszło na skutek przerwania biegu zasiedzenia, która nastąpiła wcześniej niż upłynął termin zasiedzenia.

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego przez błędną wykładnię oraz zastosowanie, tj.: 1) przepisu art. 341 k.c. w zw. z art. 6 k.c. w zw. z art. 234 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez przyjęcie, że to na wnioskodawcy spoczywał ciężar udowodnienia zgodnego z prawem posiadania nieruchomości uczestników na wnioskodawcę; 2) przepisu art. 7 k.c. i art. 172 k.c. w zw. z art. z art. 6 k.c. w zw. z art. 234 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., przez przyjęcie, że to na wnioskodawcy spoczywał ciężar udowodnienia dobrej wiary w posiadaniu nieruchomości uczestników; 3) przepisu art. 292 k.c. w zw. z art. 336 k.c. w zw. z art. 352 k.c., przez przyjęcie, że bieg terminu zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu rozpoczyna bieg od chwili rozpoczęcia stałego przesyłu energii elektrycznej; 4) przepisu art. 123 § 1 k.c. w zw. z art. 175 k.c., przez przyjęcie, że złożenie pozwu o zapłatę w zamian za ustanowienie służebności przesyłu przed Sądem niewłaściwym, przerywa bieg zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Uzasadniony jest zarzut naruszenia art. 292 k.c. w związku z art. 336 i art. 352 k.c. Wnioskodawca PSEO S.A. wniósł o stwierdzenia zasiedzenia służebności przesyłu w odniesieniu do nieruchomości uczestników w zakresie wskazanym

w opinii biegłego sądowego. Sąd Okręgowy rozpoznając apelację wnioskodawcy i uczestników przyjął, że posiadanie służebności przesyłu, w rozumieniu art. 292 k.c. w związku z art. 305⁴ k.c., rozpoczyna się dopiero od chwili gdy poprzednik prawny wnioskodawcy rozpoczął korzystanie z wzniesionych przez siebie urządzeń do przesyłania energii elektrycznej. Takie stanowisko na pozór znajduje uzasadnienie w wykładni literalnej art. 292 k.c. skoro służebność gruntową można nabyć tylko wtedy gdy posiadacz korzysta z trwałego i widocznego urządzenia. Korzystanie z trwałego i widocznego urządzenia przez poprzednika prawnego wnioskodawcy, w tym sensie, że zaczął on wykorzystywać wzniesione urządzenia do przesyłania energii elektrycznej rzeczywiście nastąpiło dopiero z chwilą gdy zaczął płynąć przez nie prąd. Należy jednak zwrócić uwagę na dwie okoliczności. Po pierwsze, służebność przesyłu może polegać na obciążeniu nieruchomości na rzecz przedsiębiorcy, który nie tylko jest właścicielem urządzenia służącego do przesyłania między innymi energii elektrycznej, ale także na rzecz przedsiębiorcy, który zamierza wybudować takie urządzenie. Do służebności przesyłu należy stosować odpowiednio przepisy o służebnościach gruntowych (art. 305⁴ k.c.). Odpowiednie stosowanie przepisu art. 292 k.c. polega na tym, że o początku posiadania nieruchomości przez przedsiębiorcę, który wchodzi na grunt w celu wybudowania urządzenia służącego do przesyłania energii elektrycznej można mówić już w chwili gdy zajmuje on cudzy grunt w celu rozpoczęcia budowy takiego urządzenia. Skoro, zgodnie z art. 305¹ k.c., nieruchomość można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy prawem do korzystania z niej w oznaczonym zakresie, także wtedy gdy przedsiębiorca zamierza dopiero wybudować urządzenia do przesyłania energii elektrycznej, to faktyczne władanie nieruchomością w celu wybudowania takich urządzeń, niewątpliwie spełnia wymogi określone w art. 292 k.c., stosowanego odpowiednio do służebności przesyłu. Taka wykładnia tych przepisów ma także wyraźne uzasadnienie z punktu widzenia właściciela nieruchomości obciążonej. Ograniczenia we władaniu przez niego nieruchomością ujawniają się bowiem niewątpliwie już wtedy gdy przedsiębiorca zajął oznaczoną część tej nieruchomości i rozpoczął prace związane z wznoszeniem urządzeń służących do przesyłania energii elektrycznej. Już wtedy, jeżeli właściciel sprzeciwia się takiemu stanowi rzeczy, może podjąć działania zmierzające do tego, aby przedsiębiorca

zaprzestał naruszenia jego władztwa. Z tym też zdarzeniem należy wiązać początek biegu terminu do zasiedzenia służebności. Mając to na względzie niewątpliwie zasługuje na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 292 k.c. w związku z art. 336 k.c., zważywszy, że prace związane z budową linii przesyłowej na nieruchomościach uczestników zaczęły się w dniu 1 września 1977 r, a zakończyły w dniu 14 października 1978 r

Zasadny jest także podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 123 § 1 k.c. w związku z art. 175 k.c. Rację ma skarżący, że czynność procesowa, aby spowodowała skutek w postaci przerwania biegu przedawnienia musi być skuteczna z punktu widzenia prawa procesowego. Wprawdzie już w pozwie z dnia 8 września 2008 r. uczestnicy wnosili także o ustanowienie służebności przesyłu w zamian za zapłatę, jednak do sprecyzowania żądania nie było to wcale jednoznaczne, gdyż dopiero po takim sprecyzowaniu, sprawa została przekazana do właściwego sądu. W tej sytuacji samo wniesienie pozwu, na dodatek przed sądem niewłaściwym, nie może być uznane za czynność przerywającą bieg przedawnienia.

Nie zasługują natomiast na uwzględnienie zarzuty naruszania art. 341 k.c. w zw. z art. 6 k.c. w zw. z art. 234 k.p.c. przez przyjęcie, że to na wnioskodawcy spoczywał ciężar udowodnienia zgodnego z prawem posiadania nieruchomości uczestników na wnioskodawcę i przepisu art. 7 k.c. i art. 172 k.c. w zw. z art. z art. 6 k.c. Rację ma Sąd Okręgowy, podkreślając, że nie może być utożsamiane decyzja zezwalająca na budowę z decyzją zezwalającą na wejścia na cudzy grunt. Ponadto skoro w trakcie postępowania przed sądem wnioskodawca nie wykazał nawet, że decyzja taka dotyczyła nieruchomości wnioskodawców, to tym bardziej brak podstaw do uznania, że stanowi ona dowód na to, iż wnioskodawca wszedł na nieruchomości uczestników w dobrej wierze. Konieczność wykazania tych okoliczności spoczywała niewątpliwie zaś na wnioskodawcy, skoro uczestnicy zakwestionowali, że objęcie ich nieruchomości przez poprzedników prawnych wnioskodawcy nastąpiło zgodnie z prawem.

Mając na uwadze powyższe względy Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c. orzekł jak w sentencji postanowienia.

db